

Szabó Antal

**A TANÁRI MESTERSZAK ÖSSZEFÜGGŐ
SZAKMAI GYAKORLATÁNAK BEMUTATÁSA**

Tartalomjegyzék

A tanárképzés intézményi fejlesztésének területei a

Nyíregyházi Főiskolán..... 3.

1. A képzés tartami fejlesztésének sajátosságai 3.
2. Szervezeti átalakítás 4.
3. Partnerintézményi hálózatépítés 4.
4. Mentorképzés, továbbképzés 4.
5. Speciális programfejlesztés 5.

Szakmai gyakorlat a tanári mesterképzésben 5.

- A szakmai gyakorlat előírt formái 5.

A szakmai gyakorlat tantárgyainak részletesebb bemutatása 8.

1. Felkészülés a tanításra/foglalkozásra, elemzés, értékelés 8.
2. Tanítás/foglalkozás 8.
3. Blokkszeminárium 9.
4. Tehetségfejlesztő gyakorlat 10.
5. Hátránykompenzáló gyakorlat 11.
6. Osztályfőnöki foglalkozás vezetése 11.
7. Nevelési gyakorlat változó iskolai szintereken 12.
8. Sajátos funkciójú intézmények tevékenységének megismerése 15.
9. Portfólió készítése 16.

Irodalomjegyzék 18.

A tanári mesterszak összefüggő szakmai gyakorlatának bemutatása

- Nyíregyházi Főiskola -

A Nyíregyházi főiskolán közel ötven éve, a felsőfokú tanítóképzés bázisán jött létre a tanárképzés. Az eltelt idő alatt többször is változások történtek a képzés szerkezetében és tartalmában.

Az utóbbi 25 évben a következő tantervi változások voltak a tanárképzésben:

Az 1984-es tanterv jelentősen átalakította a feldolgozandó tartalmak körét, emelte a gyakorlatok arányát. Többek között ekkor került bevezetésre egy újnak tekinthető tevékenységi forma, az egyéni pedagógiai-pszichológiai gyakorlatok elnevezésű tantárgy.

Az 1998-tól induló tantervek tartalmi követelményei a hosszú előkészítés után kiadott 111/1997-es kormányrendeletre épülnek. Fontos eleme e rendeletnek, hogy a tanári mesterszagra felkészítő tartalmak összefüggő rendszert alkotnak és egységesen vonatkoznak mind a főiskolai, mind az egyetemi tanárképzésre. Kiemelést érdemel még a szakmódszertanok arányának növekedése a képzésben, valamint a tanári szakdolgozat és a tanári képesítő vizsga fogalmának megjelenése a követelményben.

A 2002-ben induló képzések tantervei kisebb tartalmi, nagyobb formai, szerkezeti változást jelentettek. A kreditrendszer bevezetése következtében nagyobb lett a rugalmasság a tantervi előírásokban, de az ún. kontaktóraszámok csökkenése is egyértelműen kimutatható.

A magyar felsőoktatás Bologna-rendszerű képzésre történő áttérése 2005-ben az alapszakos képzés szinte teljes körű beindításával kezdődött és ez jelentősen érintette a tanárképzést. Az európai felsőoktatási térséghez való kapcsolódási szándék hatására létrejött képzési struktúra, valamint a tanári mesterszak képesítési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006-os OM rendelet – mely alapvetően a tanári kompetenciák fejlesztését állítja a középpontba - lehetővé és szükségessé tette a főiskolai tanárképzés teljes tartalmi, szervezeti átalakítását.

A tanárképzés intézményi fejlesztésének területei a Nyíregyházi Főiskolán:

1. A képzés tartalmi fejlesztésének sajátosságai

A képzés teljes tantárgyi rendszerét a kompetenciaalapú képzési és kimeneti követelményekre építettük. Már a tervezés időszakában együttműködtünk a Debreceni Egyetem és az egri Eszterházy Károly Főiskola tanárképzési szakembereivel. Sikeresen megállapodtunk a tantervi struktúra főbb elemeiben, a tantárgycsoportok kialakításában és a

tantárgyi ekvivalenciák kérdésében is. Többféle szempontot igyekeztünk figyelembe venni: egyrészt szeretnénk lehetővé tenni a rugalmas hallgatói mobilitást a szakképzettségek megválasztásában, másrészt az oktatók intézmények közötti mobilitásával gazdagabb képzési kínálatot teremteni a pedagógusjelöltek számára, harmadrészt gazdaságosabbá tenni a tanárképzést mindhárom intézményben.

2. Szervezeti átalakítás

A Nyíregyházi Főiskola szervezeti átalakítással is támogatta az új, mesterszintű tanárképzés megvalósítását. Először Pedagógusképző Fakultást hoztunk létre, majd ez 2007-ben a sikeres akkreditáció után karrá alakult. A Pedagógusképző Kart három egység, a Tanárképző Intézet, a Tanítóképző Intézet és a Szociálpedagógia Tanszék alkotja.

A tanári mesterszak és a képzésben résztvevő hallgatók tehát ehhez a karhoz tartoznak. A Tanárképző Intézet - melyet a Neveléstudományi Tanszék, a Pszichológia Tanszék és a Szakmódszertani és Gyakorlati Képzési Csoport alkot - koordinálja a tanárképzés valamennyi feladatát a felvételi vizsgától a képzés teljes rendszerén át egészen a tanári záróvizsgáig.

3. Partnerintézményi hálózatépítés

Az új rendszerű és tartamú tanári mesterképzés szükségessé teszi a gyakorlóiskolák szerepének újragondolását. Lehetővé kell tennünk, hogy a tanárképzésben résztvevők ne csak a különböző iskolatípusok tanóráin gyakoroljanak, hanem a tanórán kívüli szervezeti formákat is megismerhessék és az iskolával, mint szervezettel is megismerkedhessenek. Természetesen csak a feladatok egy része végezhető el a gyakorló iskoláinkban, nagyobb részét a külső gyakorlólhelyeken kell biztosítani.

A féléves összefüggő szakmai gyakorlat alkalmat biztosít a külső gyakorlólhelyek rendszerének átalakítására és a mentortanári munka korszerűsítésére. A partnerintézményekkel hosszabb távra szóló együttműködési megállapodást kötöttünk. Az intézményi gyakorlatot irányító mentorokat nagy gonddal választjuk ki, és számukra különböző szintű továbbképzési programokat állítottunk össze.

4. Mentorképzés, továbbképzés

A tanári mesterképzésben a korábbi vezetőtanári (szakvezetői) munka mellett felértékelődik a mentortanárok szerepe. Tapasztalataink szerint a mentori munka korszerű értelmezése kevésbé ismert a gyakorló pedagógusok körében, ezért háromszintű, egymásra épülő, de külön-külön is működőképes továbbképzési programsort dolgoztunk ki és ezeket

engedélyeztettük, regisztráltattuk. Először a tanárképzésünket közvetlenül segítő tanárokat vonjuk be a szervezett továbbképzéseinkbe, majd fokozatosan nyílttá tesszük a részvétel lehetőségét valamennyi érdeklődő pedagógus számára.

5. Speciális programfejlesztés

Átalakuló tanárképzésünk szakmai, tartalmi megalapozását jelentősen segítette a HEFOP 3.3.2 által támogatott pályázati projekt megvalósítása, melynek keretében a 12 konzorciumi tag intézmény oktatói, tanárai és a pedagógusjelöltek a kompetenciaalapú tanárképzéshez fejlesztettek ki programokat, taneszközöket. A fejlesztő munka négy kompetenciaterületen (szövegértés és szövegalkotás, idegen nyelv (angol, német), matematika és logika, szociális és életvitel) valósult meg. Az elkészült nyomtatott és multimédiás anyagok kiemelt szerepet kapnak majd a főiskola tanári mesterképzésében.

Szakmai gyakorlat a tanári mesterképzésben

Az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet 4. számú melléklete rögzíti a tanári mesterszak képzési és kimeneti követelményeit, ezen belül a következő pontokban rendelkezik az összefüggő szakmai gyakorlatról is.

A szakmai gyakorlat célja: a szakképzettséghez kapcsolódó gyakorlati ismeretek (pl. tanóra való felkészülés, óratervezés, óravezetés, tanári szerepkörök, pedagógiai mérések és kísérletek) megszerzése, a munkahely világával való ismerkedés (pl. iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkel való kommunikáció), valamint az, hogy a hallgatók későbbi munkájuk hatékonysága érdekében jártasságot szerezzenek a tanítási és tanulási, illetve nevelési folyamatok értékelésében, fejlesztésében és kutatásában a 8.4. pontban foglaltak szerint.

A szakmai gyakorlat előírt formái:

- a) a pedagóguspálya megismerésére, általános pedagógiai képességek fejlesztésére irányuló gyakorlatok: pályaismereti, gyermek- és önismereti, konfliktuskezelési módszerek, iskolalátogatások, óramegfigyelések és elemzések, mikrotanítás, legalább 30 óra;
- b) iskolában vezetőtanár irányításával az adott szakképzettség területén végzett csoportos gyakorlat szakképzettségenként 60 óra, amely magában foglalja a hospitálást, az

óramegbeszéléseket és legalább 15 önállóan megtartott órát/foglalkozást (a hallgató az egyik szakképzettség tanítási gyakorlatát az 5-8., a másikat pedig a 9-12. évfolyamon kell, hogy végezze);

- c) közoktatási intézményben, felnőttképző intézményben megbízott vezetőtanár és felsőoktatási tanárképző szakember folyamatos irányítása mellett végzett, összefüggő, a képzés utolsó félévében folyó egyéni szakmai gyakorlat, amelynek előfeltétele a tanári mesterképzés (a szakdolgozaton kívüli) minden egyéb követelményeinek teljesítése, illetve azok teljesítéséhez szükséges kreditek összegyűjtése. A gyakorlat magában foglalja a hospitálást, szakképzettségenként heti 2-5 óra (max. heti 10 óra) tanítást/foglalkozást, a tanítási órán kívüli iskolai feladatok ellátását, a tanítást kísérő szeminárium elvégzését és az adatgyűjtés, tapasztalatszerzés szakszerű dokumentálását.

Az a) szerinti gyakorlat kreditértéke (a pedagógiai és pszichológiai tanulmányok keretében) legalább 3 kredit, a b) szerinti gyakorlat kreditértéke szakképzettségenként (a szakterületi tanulmányok keretében) legalább 3 kredit, a c) szerinti összefüggő egyéni gyakorlat kreditértéke 30 kredit. A gyakorlat során a hallgató a vezetőtanár és a tanárképző szakember felügyelete mellett elkészíti - a tanulók megismerése terén végzett munkáját, tanári gyakorlatának eredményességét adatokkal alátámasztó, a saját gyakorlati fejlődését dokumentáló - portfóliót, amely a szakdolgozat részét és a tanári képesítő vizsga tárgyát képezi.

A Nyíregyházi Főiskola tanári mesterképzésében szereplő összefüggő szakmai gyakorlat helyszínéül szolgáló partnerintézményeket a főiskolai szintű tanárképzés külső gyakorló iskolái, a különböző pályázati együttműködésben résztvevő iskolák és a kiemelkedő referenciával rendelkező intézmények közül választottuk ki. A partnerintézmények többsége a régióban található, jelentős a megyeszékhelyi iskolák száma és optimális az aránya a különböző szintű és profilú intézményeknek. Az intézményválasztás során nagy figyelmet fordítottunk az ott dolgozó tanárok – leendő mentorok – szakmai felkészültségére, tapasztalatára, emberi tulajdonságaira.

A partnerintézményekkel együttműködési megállapodást (lásd 1. sz. Melléklet) kötöttünk, a felkért mentorokat pedig megbízási szerződés alapján díjaztuk.

A Nyíregyházi Főiskolán folyó tanári mesterképzés **összefüggő szakmai gyakorlatának**
 táblázatban összefoglalt, krediteket is megadó, óra- és vizsgaterve

Tantárgyak	Tantárgy kód	Elmélet, Gyakorlat (heti kontakt óraszám)	Értékelés	Kredit
Iskolai alaptevékenységek (14 kredit)				
Felkészülés a tanításra/foglalkozásra, elemzés, értékelés (egyik szakképzettség)	**M0001	0+2	G	2
Felkészülés a tanításra/foglalkozásra, elemzés, értékelés (másik szakképzettség)	**M0001	0+2	G	2
Tanítás/foglalkozás (egyik szakképzettség)	**M0002	0+3	G	4
Tanítás/foglalkozás (másik szakképzettség)	**M0002	0+3	G	4
Blokkszeminárium (egyik szakképzettség)	**M0003	0+1	Mia	1
Blokkszeminárium (másik szakképzettség)	**M0003	0+1	Mia	1
Tanításon kívüli iskolai alaptevékenységek (6 kredit)				
Tehetségfejlesztő gyakorlat	TKM0004	0+1	G	2
Hátránykompenzáló gyakorlat	TKM0005	0+1	G	2
Osztályfőnöki foglalkozás vezetése	TKM0006	0+1	G	2
Választható iskolai tevékenységek (3 kredit)				
Nevelési gyakorlat váltakozó iskolai szintereken	TKM0020	0+2	Mai	3
Intézménylátogatás (2 kredit)				
Sajátos funkciójú intézmények tevékenységének megismerése	TKM0030	0+2	Mai	2
Portfólió (5 kredit)				
Portfólió készítése	TKM0010	0+2	G	5

** az adott szakképzettség betűjele

A szakmai gyakorlat tantárgyainak részletesebb bemutatása

1. Felkészülés a tanításra/foglalkozásra, elemzés, értékelés

Célja:

A tantárgy elsődleges célja a tanórára való felkészülés komplex tervezési és előkészületi folyamataiban való jártasság megszerzése, az értékelés és önértékelés képességének fejlesztése.

Tantárgyi program:

A tanítási - tanulási folyamat pontos, aprólékos és gondos megtervezése írásbeli és szóbeli munkákon keresztül.

A tananyagok feldolgozása, didaktikus lebontása az adott célcsoport életkori sajátosságainak figyelembevételével. A félév során a hallgatók a különböző órai tanulásszervezések és tanítási módszerek sajátosságainak megfigyelésével és elemzésével, majd azok újratervelésével készülnek fel a gyakorlati tanításra. A folyamatosan ellenőrzött munka tartalmazza a mikro-tanításokat és írásbeli munkákat (óratervezeteket) valamint célzott hospitálásokat, melyek segítségével jártasságot szereznek a tantárgyak keretében történő nevelés főbb területein: ismeretszerzés, készségfejlesztés, alkalmazás, élménynyújtás.

A hallgatónak minden konzultációra az adott munkarend alapján fel kell készülnie az érintett témakörökből. A zenei szemelvények pontos, készség szinten való elsajátítása, a témával kapcsolatban álló zenetörténeti, zeneelméleti háttér alapos ismerete elengedhetetlen követelmény.

A megjelölt tanítási anyagot óratervekben vagy vázlatokban kell feldolgozni. A tervezetet, szemléltető eszközöket 3 nappal a tanítási óra előtt be kell mutatni a vezetőtanárnak. A konzultációkon aktívan és kreatívan kell részt venni.

A hospitált órák menetét rögzíteni, valamint a kiadott szempontok szerint (írásban és/vagy szóban) elemezni kell.

A beadott óravázlatok, óratervezetek, illetve az elemzéseken való aktív részvétel alapján érdemjegyet (gyakorlati jegyet) kap a hallgató.

2. Tanítás/foglalkozás

Célja:

Tudja a hallgató ismereteit a zeneoktatás egészének, valamint a zenepedagógia elméletének és gyakorlatának szolgálatába állítani, legyen képes változatos tanítási-tanulási

formák kialakítására, a tudásforrások célszerű kiválasztására, hatékony tanulási környezet kialakítására.

Tantárgyi program:

A tantárgyi program a fokozatosság elvére épül. A hallgatók kezdetben részfeladatokat látnak el, később teljes órákat tanítanak a mentor tanár által meghatározott témakörökből. Minden órára tanítási tervvel kell készülni, és minden megtartott órát elemzés követ, amit a mentor tanár irányít.

Elvárás, hogy a hallgató többféle típusú órát tartson.

A hallgatónak minden tanítási órára az adott munkarend alapján fel kell készülnie az érintett témakörökből. A zenei szemelvények pontos, készség szinten való elsajátítása, a témával kapcsolatban álló zenetörténeti, zeneelméleti háttér alapos ismerete, élményszerű közvetítése elengedhetetlen követelmény.

A megjelölt tanítási anyagot óratervekben vagy vázlatokban kell feldolgozni. Gyakorlata során naponta legfeljebb két órát tarthat a hallgató.

A tanítási folyamat irányítása, a didaktikus és a tanulókat motiváló óravezetés, valamint az élménynyújtás színvonala alapján kap érdemjegyet a hallgató.

3. Blokkseminárium

Célja:

A tanári pálya gyakorlása során kiemelten fontos tanári kompetenciáknak, különösen az önreflexió képességének, a szakmai véleményalkotás, állásfoglalás képességének, szociális készségeknek, problémaérzékenységnek, és elfogadó attitűdnek indirekt fejlesztése. A tanítási gyakorlatot támogató szeminárium fő célja, hogy a hallgató önreflexióját fejlessze, képes legyen kritikailag véleményezni saját tanítási gyakorlatát. A blokkseminárium lehetőséget biztosít a résztvevők tanítással, neveléssel kapcsolatos prekoncepcióinak megismerésére (tudatosodik önmaguk számára is), hozzájárul tanári „hitvallásuk” kikristályosodásához.

Tantárgyi program

A félév során 3-4 alkalommal tömbösítetten szerveződik. A hallgatókat leginkább foglalkoztató, saját élményű, tanítással kapcsolatos témák kerülnek megbeszélésre. A szeminárium „kevert” munkamódszerű, döntően esetmegbeszélő, de szupervíziós céllal is ötvözhető. Az egyedi tanítási problémák, dilemmák csoportos megvitatása elősegíti a hallgatók kritikai, döntési kompetenciáinak fejlődését. Szembesülhet azzal, hogy mások is hasonló nehézségekkel küzdenek. Érzelmek, értékek, normák kerülnek felszínre tipikus helyzetekhez kötődően, illetve ki, hogyan kezelte ezeket, s milyen eredménnyel. Az

esetmegbeszélés javítja a hallgatók szakmai énképét, csökkenti a bizonytalanság, feszültség érzését. Szupervíziós technikai elemek alkalmazásával elősegíthető, hogy a szupervizált személy rálásson önmagára, jobban megértse, miért viselkedett az adott módon.

Az esetmegbeszélések beépülnek a portfólióba (pl. vita legérdekesebb hozzászólása, gondolattérkép, kérdések, megoldási javaslatok értékelése)

A megszerzett ismeretek értékelése az esetmegbeszélés révén minősített aláírás formájában történik

4. Tehetségfejlesztő gyakorlat

Célja:

A tanárjelölt mesterségbeli tudásának gyarapítása a kiemelkedő képességű tanulók fejlesztésének változatos módszertani megoldásáról. A különleges tanulási igények kielégítését lehetővé tevő tanári kompetenciák (divergens és konvergens gondolkodási képességek) fejlesztése a tanárjelölt gyakorlati tevékenységének révén.

Tantárgyi program:

A tanárjelölt megismerkedik a gyakorlólhelyen működő tehetségmentő, tehetséggondozó programmal, annak egy relatíve összefüggő egységébe aktívan bekapcsolódik. Foglalkozást tervez és vezet, kidolgoz alkalmas feladatokat az alábbi képességek fejlesztésére:

- Fluencia-ötletgazdagság
- Flexibilitás - távoli asszociációk képzésével fogalomrendszerek összekapcsolása
- Originalitás - szokatlan eredményre vezető újszerű megoldások
- Elaboráció - kidolgozottságra törekvés
- Problémaérzékenység - a mindennapi jelenségekben rejlő kihívások felismerése
- Redefiniálás - feladatok átfogalmazása

Ajánlott tevékenységi formák: pl. vetélkedő, verseny, házi „Ki mit tud?“, kreatív nap-ötletvásár. Ajánlott szervezeti keretek: önképző kör, szakkör, szabadidős tevékenység, napközi, kollégiumi kör, iskolai rendezvény.

A tanárjelöltnek gondoskodnia kell arról, hogy a tanulói tevékenységek, produktumok minél nagyobb nyilvánosságot kaphassanak.

A tanárjelölt legalább 5 óra időtartamban kapcsolódik be az intézmény tehetséggondozó programjába. Ebből két óra hospitálás jellegű, három óra önálló foglalkozásvezetés.

A gyakorlati tevékenység **értékelése** ötfokozatú jeggyel történik.

5. Hátránykompenzáló gyakorlat

Célja:

A pedagógus-pálya gyakorlata során azon kiemelt fontosságú kompetenciák – megfigyelőképesség, empátia, tolerancia, kommunikációs képesség – fejlesztése, melyek elősegítik a sajátos nevelési igényű, tanulmányi hátránnyal rendelkező tanulók tanulási képességének fejlődését. Egyenlő bánásmód, egyenlő esélyek, egyenlő eredmények hármassal alapelvek érvényesítési lehetőségének gyakorlati megtapasztalása.

A tantárgyi program:

- A tanárjelölt ismerje meg, milyen sajátos szervezeti megoldásokat alkalmaz az adott intézmény a tanulási hátrányok kompenzálására.
- Vegyen részt az eltérő szervezésű, funkciójú formákon (egyéni/csoportos korrepetálás, egyéni fejlesztés, speciális fejlesztés, korrekció, kompenzáció).
- Gyűjtsön információt az önállóan megtartandó foglalkozásához a tanulási problémákról, deficitekről, alkalmazza a tanulás kutatásának alapvető módszereit.
- Szakmai kompetenciájának messzemenő figyelembevételével tervezzen meg olyan foglalkozást, melynek célja általános tanulási képesség-fejlesztés tartalom-független módon. Elsősorban gondolkodási, tanulás-technikai módszereket próbáljon ki kiscsoportos formában, egyénre szabottabban szervezze meg a fejlesztést.

A tanárjelölt legalább 5 óra időtartamban kapcsolódik be az intézmény hátránykompenzáló programjába. Ebből két óra hospitálás jellegű, 3 óra önálló foglalkozás – vezetés, a tanárjelölt kompetenciájának figyelembe vételével. (Ajánlott általános tanulási képességeket fejlesztő gyakorlatot szervezni.)

A gyakorlati tevékenység értékelése ötfokozatú jeggyel történik.

6. Osztályfőnöki foglalkozás vezetése

Célja:

A tanulócsoporthoz, közösségekhez, valamint az egyes tanulók személyiségének megismerését, fejlesztését segítő pedagógiai szerepkör minél átfogóbb megismerése. A tanárjelölt azon speciális kompetenciáinak fejlesztése, mellyel eredményesen képes irányítani, szervezni tanulócsoporthoz rövidebb idejű, elsődlegesen szocializációs célú tevékenységét. Szülővel való együttműködés, hatékony kommunikáció képességének fejlesztése.

Tantárgyi program

A gyakorlat során tájékozódik a hallgató a tanulócsoporthoz, közösségek szerveződését, fejlődését segítő osztályfőnöki tevékenység intézményi jellegzetességeiről (különböző életkorú tanulók esetében). Egyén/csoport fejlesztésének tervezése, dokumentumok, jogi keretek, adminisztráció. Hospitálás formájában ismerkedik:

- az osztályfőnöki tevékenység módszertani sajátosságaival, konfliktuskezeléssel.
- az osztályfőnök koordináló szerepkörének megfigyelése (szülőkkel való kapcsolattartás formái, hatékony kommunikáció, egyéb szakemberekkel/szervezetekkel való együttműködés)

A hallgató önállóan vezet osztályfőnöki foglalkozást, mely hozzájárulhat a gyermekközpontú szemlélet megerősítéséhez, a tanulók eltérő fejlődési feltételeinek figyelembe vételének szükségességéről meggyőzi, kommunikációs, konfliktuskezelő és együttműködő képességek fejlesztését biztosítja. A teljesítendő feladatok kiterjednek a személyiség és közösségfejlesztés, a szülőkkel való kapcsolattartás formáira, metodikáira, pl. egészségnevelés, ifjúsági szubkultúra, konfliktuskezelés, életvezetési ismeretek, pályatanácsadás, állampolgári tudatosság, aktivitás, nemzeti identitás. A tanárjelölt hospitál (legalább két alkalommal) és önállóan megtart két foglalkozást.

Az értékelés öt fokozatú gyakorlati jeggyel történik

7. Nevelési gyakorlat változó iskolai szintereken

Célja:

A tanárjelölt azon speciális kompetenciáinak fejlesztése, mellyel eredményesen képes irányítani, szervezni tanulócsoporthoz rövidebb idejű, elsődlegesen szocializációs célú tevékenységét. Az iskolai élet sokszínű kínálatából néhányat szabadon kiválasztva nevelési helyzeteket, eljárásokat, módszereket, technikákat próbáljon ki, gyarapítsa mesterségbeli tudását, fejlessze személyes hatékonyságát. Az iskola életét teljessé tévő nevelési folyamatokba bekapcsolódva együttműködési és kommunikációs képességének fejlesztése (pedagógus kollégákkal, szülőkkel, tanulói szervezettel). A tanárjelölt szakmai tudásának, elkötelezettségének fejlesztése sajátos keresztterületi feladatok megtervezésében, tudományos adatgyűjtéssel megalapozott program-tervezésben, innovációs tevékenységben való közreműködéssel.

Tantárgyi program:

A tanárjelölt a felsorolt tevékenységek közül három teljesítésével szerzi meg a három kreditet. A hallgató tevékenységét a mentortanár irányítja, felügyeli és értékeli.

Az a.) feladat teljesítése kötelező, ehhez tetszőlegesen választható két másik.

a) Az (külső) iskola szervezetszociológiája

A feladathoz kötődő rész cél: az iskola mint egyedi meghatározottságú szervezet funkcióinak, az iskolának mint munkahelynek, továbbá mint valamennyi iskolahasználó életvilágának minél részletesebb megismerése.

- A tanárjelölt a gyakorlat során szerezzen minél átfogóbb képet az adott iskola egyedi meghatározottságairól (környezet, kapcsolat, fenntartó és iskolahasználó közösség jellemzői, elvárásai),
- ismerje meg az intézmény céljait, szervezeti, működési sajátosságait (irányítás, vezetés, munkamegosztás, hagyományok, iskola szerepe a helyi társadalomban), az alapvető dokumentumok tanulmányozása révén,
- nyerjen betekintést a tanárjelölt az iskola eredményességének mérési-értékelési eljárásaiba,
- tanárok, tanulók, szülők véleményén keresztül tájékozódjon az iskola belső világáról, az iskolai klímáról (interjú, kérdőív segítségével, dokumentumok metaelemzésén keresztül).

b) Ismerkedés a napközi, középfokú intézmények kollégiumainak működésével, foglalkozás vezetése:

A gyakorlat során a hallgató tájékozódik a napközi otthonban vagy kollégiumban folyó pedagógia munkáról, elsődlegesen

- az önálló tanulás képességének irányított fejlesztéséről, a hátránykompenzáló tevékenységről, szilenciumi rendszer működtetéséről,
- az irányított szabadidős foglalkozások közül kiemelten a prevenciós jellegű programokról, a kollégiumi nevelési tevékenység esélynövelő szerepéről gyűjt információt (egészségmegőrző, felvilágosító, önmegvalósítást, önképzést segítő munka),
- tanulmányozza a nevelési tevékenység tervezésének dokumentumait, módszertani sajátosságait, ötleteket gyűjt, aktívan bekapcsolódik programok lebonyolításába,

A hallgató szabadon megválaszthatja a tanulói korcsoportot, a foglalkozás típusát, (tanulás segítése, szabadidős tevékenység) melyet önállóan megtart.

A tanárjelölt hospitál (legalább két alkalommal) és önállóan megtart két foglalkozást.

c) Gyermek– és ifjúságvédelmi feladatok:

A tanárjelölt a gyakorlat során szerezzen minél átfogóbb képet az iskola általános és speciális gyermek- és ifjúságvédelmi feladatáról (prevenció, veszélyeztető körülmények felderítése, feltárása, jelzés, közreműködés a megszüntetésben). A különböző tevékenységekben való részvétel járuljon hozzá a jelölt felelősségérzetének megerősítéséhez, tegye érzékennyé a hátrányos és veszélyeztetett tanulók problémái iránt.

- Az intézmény gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő programját megismerve közreműködik különböző tevékenységekben. Lehetséges tevékenységek (megfigyelés, részleges közreműködés): szülőkkel való kapcsolattartás, ügyintézés, esetmegbeszélés, esetleges tanácsadás, szakszolgálatokkal kapcsolattartás.
- Szervezzen meg egy-egy komplex programot, mely összhangban van az adott iskola aktuális, gyermek- és ifjúságvédelmi feladataival. A program során minél változatosabb módszereket, megvalósítási formákat próbáljon ki. Lehetséges tevékenységek: előadás, vetélkedő, fórum, tanácsadás, esetmegbeszélés, karitatív akció, fókuszcsoportos megbeszélés, szülőknek szervezett előadás. Ajánlott témák: „Sebezhető ifjúság”, élet-halál, bűn, kriminalitás, agresszió, másság, életvezetési ismeretek, mentálhigiénés ismeretek, drogprevenció, kortárs-segítők, szenvedélyek-függőség.

d) Iskolai rendezvény szervezése:

Cél a tanárjelölt saját élményei által gyarapítani mesterségbeli tudását, szakmai attitűdjeit az iskolai élet „ünnepnapjainak” megszervezésében vállalt tevékenységek révén. Különböző célú iskolai rendezvények megszervezésének, lebonyolításának technológiájáról, módszertani, technikai feltételeiről tapasztalatszerzés pl. felvilágosítás, fórum, véleménynyilvánítás társadalmi aktivitás, akció, tájékoztatás.

A gyakorlati feladatok legyenek adekvátak a gyakorlóléhely profiljával.

- Iskolai ünnepek pl. verébavató, a névadó napja, fordított nap, nemzeti ünnepekhez kapcsolódó ünnepélyek,
- Iskolai média: újság, rádió, tv, évkönyv,
- Színjátszó kör, sportrendezvények, diáktalálkozó testvérintézmények között,
- Tanulmányi, műveltségi vetélkedők, versenyek, KTV,
- „Jeles napok”, Föld Napja, tematikus rendezvények, környezeti akciók.

e) Diák-önkormányzati tevékenységben való részvétel

A gyakorlat célja: felkészíteni a tanárjelölteket a diák-önkormányzati munka pedagógiai segítésére. Képesé tenni őket a diákközéletet, iskolai demokráciát alakító közösségek irányítására, menedzselésére.

- A tanárjelölt részlegesen (időlegesen) bekapcsolódik az iskolai tanulói szervezet tevékenységébe, tájékozódik a diák-önkormányzat működéséről.
- A diák-önkormányzati munka eredményessé tételére javaslatot dolgoz ki, tervet készít egy adott terület fejlesztésére.
- A diák-önkormányzatok irányításának elméleti és módszertani sajátosságait messzemenően figyelembe véve tanácsadóként közreműködik egy aktuális program sikerebb megvalósításában.
- Kezdeményezi, s a diákönkormányzattal együttműködve megszervez olyan programot, mely szorosan kapcsolódik a diákképviselő, a diákjogok, az érdekérvényesítés kérdéséhez (Igazlító nap, fórum, online fórum, testvériskola diákjaival online eszmecsere).

A gyakorlatok megvalósításának részletes dokumentálása változatos média segítségével történjen. A tevékenység értékelése, reflektálás, korrekciók, javaslatok rögzítődjenek. A dokumentumok a portfólió részét képezhetik. A választható gyakorlatok speciális követelményei az irányadóak.

A megszerzett ismeretek értékelése minősített aláírással (három fokozatú) történik.

8. Sajátos funkciójú intézmények tevékenységének megismerése

Célja:

Sokoldalú kitekintés a közoktatás változatos intézményrendszerére, tapasztalatszerzés munkatevékenységükről. Megfelelő tájékozottság nyújtása a tanárjelölteknek a szakmai szolgáltató, a szakszolgálatot ellátó intézményekről, melyekkel kapcsolatba kerülhet a tanári hivatás gyakorlása során.

Tantárgyi program:

1. Látogatások az alábbi kiválasztott (vagy kijelölt) intézményekben:

Szakmai szolgáltató intézmények

Szakszolgálatok

Felnőttképzési Intézmény, Képzési/továbbképzési Központok

Integrált (inkluzív) nevelést folytató intézmény, Felzárkóztató oktatást folytató intézmény

Kistérségi Iskolai Társulások, Szövetségek, TISZK

2. Tapasztalatszerzés előre megadott megfigyelési/elemzési szempontok, feladatok alapján, konzultáció az intézmény/testület tagjaival, és rövid (3-5 oldal) írásbeli beszámoló a tapasztalatokról.

Ez a tevékenység a mentortanár irányításával és a felsőoktatási intézmény pedagógiai, pszichológiai egységek képviselőinek részvételével folyik.

A tapasztalatok elemző feldolgozása írásban.

A megszerzett ismeretek értékelése minősített aláírással történik.

9. Portfólió készítése

Célja:

A pedagóguspálya megismerésére irányuló és a mentortanár irányításával végzett gyakorlat tapasztalatainak, valamint az összefüggő, szakképzettségenkénti egyéni gyakorlatok során gyűjtött, illetve a tanítást, gyakorlatot kísérő szeminárium tapasztalatainak rendszeres összegzése. (4. sz. melléklet a 15/ 2006. IV. 3. OM rendelethez) Olyan, a tanári képzés szakdolgozatának egyik összetevőjét jelentő szerkesztett dokumentumgyűjtemény összeállítása, mely lehetővé teszi a tanárrá válás folyamatának nyomon követését és ehhez kapcsolódóan a hallgató reflexióinak rögzítését.

A tantárgyi program:

A portfólióba a képzés során készített hallgatói produktumok helyezhetők el, amelyek dokumentálják a hallgató szaktanári és pedagógiai fejlődését. A portfóliót a hallgató a diszciplináris, pszichológiai, pedagógiai, módszertani tanulmányai, az elméleti és gyakorlati képzés, valamint az iskolai gyakorlatok során készített munkáiból állítja össze. A felsorolt területek mindegyikéről legalább egy dokumentummal kell rendelkezni úgy, hogy a csatolt anyagoknak a képzés során elsajátítandó valamennyi tanári kompetenciát be kell mutatniuk. Ezek a következők:

- A tanulói személyiség fejlesztése
- Tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése
- A pedagógiai folyamat tervezése
- A tanulók műveltségének, készségeinek, képességeinek fejlesztése a tudás felhasználásával
- Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák fejlesztése
- A tanulási folyamat szervezése, irányítása
- A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása

- Szakmai együttműködés és kommunikáció
- Önművelés, elkötelezettség a szakmai fejlődésre

A portfólió dokumentumainak folyamatos szerkesztése konzultációs lehetőségek igénybe vételével. Tanácsadó lehet az értékelési joggal rendelkezőkön kívül (mentortanár, szakvezető, módszertan tanára) bárki, akit a jelölt választ (1 fő), s vele két alkalommal konzultálhat az utolsó félévben.

Az értékelés öt fokozatú jeggyel és szöveges formában történik.

Irodalomjegyzék

- Orosz Gábor (szerk.) (1991) Egyféle elképzelés a pedagógusképzésről. Hogyan tovább Nyíregyházán?, Nyíregyháza.
- Szabó Antal (2000): Pedagógia és szakmódszertan a pedagógusképzésben.
In: Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei, Eger.
- Szabó Antal (2006): A tanárok szakmai kompetenciája – kompetenciamodellek.
In: A katedra árnyékában, Szerk.: Perjés István –Ollé János, Budapest, Aula Kiadó Kft.
- Schmercz István (szerk.) (2007) Pedagógiai, pszichológiai és módszertani tanulmányok Tudásbázis és pedagógusképzés. A Nyíregyházi Főiskola Pedagógusképző Karának kiadványa.